

Εκπαίδευση, Δια Βίου Μάθηση, Έρευνα και Τεχνολογική Ανάπτυξη, Καινοτομία και Οικονομία

Τόμ. 1 (2016)

Πρακτικά Πρώτου Πανελληνίου Συνεδρίου

**Εργαστήριο Τηλεκπαίδευσης Τμήματος
Πληροφορικής Πανεπιστημίου Θεσσαλίας: Πτυχές
του Επιστημονικού και Ερευνητικού Έργου στα
Πλαίσια του Προγράμματος My Name is Teacher**

*Φώτης Παντόπουλος, Ιωάννα Χαλβαντζή, Μαρία
Μποβολή, Ρεγγίνα Μεγαλοοικονόμου, Νικόλαος
Ζυγούρης, Ιάκωβος Φρούντας, Ράνια Μουσσούλη,
Αλεξάνδρα Πάγκαλη, Διονύσιος Βαβουγιός,
Γεώργιος Σταμούλης*

doi: [10.12681/elrie.806](https://doi.org/10.12681/elrie.806)

Εργαστήριο Τηλεκπαίδευσης Τμήματος Πληροφορικής Πανεπιστημίου Θεσσαλίας: Πτυχές του Επιστημονικού και Ερευνητικού Έργου στα Πλαίσια του Προγράμματος My Name is Teacher

Παντόπουλος Φώτης ¹, Χαλβαντζή Ιωάννα ², Μποβολή Μαρία ³, Μεγαλοοικονόμου Ρεγγίνα ⁴, Ζυγούρης Νικόλαος ⁵, Φρούντας Ιάκωβος ⁶, Μουσούλη Ράνια ⁷, Πάγκαλη Αλεξάνδρα ⁸, Βαβουγιός Διονύσιος ⁹, Σταμούλης Γεώργιος ¹⁰

¹ fotis@pantopoulos.gr, ² ichalvantzi@yahoo.com, ³ maria.bovoli@yahoo.gr, ⁴ reginmeg@gmail.com,
⁵ nzygouris@uth.gr, ⁶ mail@frountas.com, ⁷ raniamoussouli@yahoo.fr, ⁸ alexpagakali@yahoo.gr,
⁹ vavou@uth.gr, ¹⁰ georges@uth.gr

Τμήμα Πληροφορικής, ΠΘ, Ελλάδα

Περίληψη

Το Τμήμα Πληροφορικής της Σχολής Θετικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας ανακοινώνει τους στόχους και τις δράσεις του Εργαστηρίου Τηλεκπαίδευσης ως εξής: α) Διδασκαλία μαθημάτων του Προγράμματος Σπουδών με τα υπάρχοντα (e-class), αλλά και νέα, εργαλεία τηλεκπαίδευσης, που αντικειμενικά θα διευκολύνουν τόσο το τρέχον διδακτικό πρόγραμμα εντός τάξης (real-time), όσο και την απόσταση δυνατότητα παρακολούθησης των φοιτητών, β) Συμβουλευτική παρέμβαση του Τμήματος στις υπάρχουσες δομές και προϊόντα τηλεκπαίδευσης που κυκλοφορούν και διατίθενται στην αγορά ως εργαλεία πληροφορικής, γ) Ερευνητική δραστηριότητα σε επίπεδο μεταπτυχιακών και διδακτορικών σπουδών με τη συνεργασία επιστημόνων και πανεπιστημίων του εξωτερικού, προκειμένου να εξελιχθούν τα εργαλεία Ασύγχρονης και Σύγχρονης Τηλεκπαίδευσης σε ό,τι αφορά τη φιλοσοφία τους ιδιαίτερα στο πεδίο της Διδακτικής (δια ζώσης και από απόσταση), δ) Ανάπτυξη εξελιγμένων μοντέλων Διδακτικής για εκπαιδευτικούς Β'βάθμιας και Γ'βάθμιας σε πραγματικό εκπαιδευτικό περιβάλλον και εξοικείωσή τους με τη χρήση των νέων τεχνολογιών στην εκπαίδευση.

Λέξεις-κλειδιά: διδακτική, τηλεκπαίδευση, επιμόρφωση, ηλεκτρονικά εργαλεία.

Abstract

The Department of Informatics, in the Faculty of Sciences, at the University of Thessaly announces its objectives and its actions as follows: a) The teaching of courses of the study programs with the existing (e-class), but also new tools of teletraining that will facilitate objectively the current teaching program in class (real-time), as well as the possibility of the e-learning attendance of students. b) Advisory intervention of the Department in the existing structures and teletraining products that circulate and are available on the market as IT (computer) tools. c) Research activity in a postgraduate and doctorate level with the collaboration of scientists and Universities abroad, in order the philosophy of the tools of the Asynchronous and Synchronous teletraining to be developed, focusing mainly in the field of the Teaching Science (in person and distance learning). d) Development of sophisticated models of Teaching for the teachers of Secondary and Tertiary (higher) Education in a real educational environment and their familiarization with the use of new technologies in education.

Key-words: teaching, teletraining, training, e-tools.

1. Εισαγωγή

Αρχικό πεδίο προβληματισμού αποτέλεσαν τρία φιλολογικά μαθήματα (Εκθεση, Λογοτεχνία, Ιστορία) και το μοντέλο επιχειρήθηκε να υλοποιηθεί με τη συμβολή μιας μικρής ομάδας εθελοντικά συνεργαζομένων εκπαιδευτικών κινούμενων από πλήρη προσήλωση στο εκπαιδευτικό λειτούργημα, με τη χρήση ελεύθερων ηλεκτρονικών εργαλείων (μέσα

κοινωνικής δικτύωσης) και με γνώσεις πληροφορικής πάνω από το επίπεδο του μέσου συνήθους χρήστη.

Η εμπειρία από τον εκπαιδευτικό χώρο ήταν ιδιαίτερα βοηθητική στο να αντιληφθούμε τις διδακτικές ανάγκες, ακριβώς επειδή υπήρχε πληθώρα παραδειγμάτων και δεδομένων μετά από πολλές ώρες διδασκαλίας σε ακροατήρια διαφορετικών επιπέδων, αναγκών και επιδιώξεων. Την τελευταία διετία εφαρμόσαμε τη διδασκαλία με video, σε συνδυασμό με άλλα ηλεκτρονικά εργαλεία. Επιλέξαμε να παρουσιάσουμε το μάθημα με την ίδια λογική που ακολουθούμε και στην τάξη, δηλαδή την αφιέρωση του (περισσότερου δυνατού) χρόνου σε μια «face to face» επαφή με το μαθητή. Αναπτύξαμε επίσης το έργο και σε περιβάλλον mobile app, γιατί θεωρήσαμε πως σε μια εποχή όχι πλέον απλά διαδικτύου, αλλά φορητών συσκευών, πρέπει ο κάθε ενδιαφερόμενος να μπορεί να έχει πρόσβαση στο γνωστικό υλικό από παντού, με κάθε μέσο και χωρίς περιορισμούς. Η ευελιξία αυτή του προϊόντος αξιολογήθηκε πολύ θετικά από το κοινό.

Ήδη έχουμε θέσει το συνολικό έργο σε λειτουργία και στην Γ'βάθμια εκπαίδευση. Συγκεκριμένα, από τον Οκτώβριο 2014 εφαρμόζεται πιλοτικά στο Τμήμα Πληροφορικής του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας για τη διδασκαλία δυο μαθημάτων με βάση το μοντέλο του εβδομαδιαίου κύκλου. Ο σχεδιασμός του εγχειρήματος παραπέμπει σε μια ολοκληρωμένη πρόταση τηλεεκπαίδευσης για κάθε γνωστικό αντικείμενο και βαθμίδα εκπαίδευσης. Είναι βέβαιο όμως πως η επιτυχία του έργου ορίζεται κατά κύριο λόγο από το ανθρώπινο δυναμικό στελέχωσης. Συνεπώς, πρόκειται για ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα Εκπαίδευσης, Τηλεκπαίδευσης και Διδακτικής, και προς τις κατευθύνσεις αυτές εξελίσσεται στην παρούσα φάση. Τα τεχνικά χαρακτηριστικά έχουν σχεδιαστεί ως εξής:

1. Ηλεκτρονικά περιβάλλοντα: Πλήρης ιστοσελίδα/e-class με ενσωματωμένες δυνατότητες και άμεσης επικοινωνίας, όλα τα εργαλεία μιας συνήθους πανεπιστημιακής πλατφόρμας, ηλεκτρονικό ταχυδρομείο εκπαιδευτών, αρχείο υλικού με μενού, όλα τα social media (Fb, Twitter, Google site, YouTube, Skype) με αλληλεπίδραση (RSS feeds...), εφαρμογή για κινητό τηλέφωνο και tablet που να καθιστά το υλικό επισκέψιμο, να επιτρέπει download, εκτύπωση. Επίσης, δυνατότητες (live) streaming και Web TV & radio, μαζική αποστολή SMS και mail από λίστες.
2. Το υλικό: videos, αρχεία κειμένου, .pdf, ηλεκτρονικό βιβλίο, flip book, .mp3, φωτογραφίες, on-line επικοινωνία.
3. Η διαδικασία: Στόχος είναι μια πλήρης πολυεπίπεδη πλατφόρμα, που να επιτρέπει μια απόλυτα διαδραστική και βιωματική εμπειρία εκπαίδευσης. Το έργο αρχίζει από τη διάχυση της πληροφόρησης για την ύπαρξη του εργαλείου και στη συνέχεια παρέχει διαρκώς εκπαιδευτικές υπηρεσίες με όλα τα μέσα σε κάθε ενδιαφερόμενο.

2. Κυρίως Κείμενο

2.1. Η Εκπαίδευση ως Διαδικασία

Δύο είναι οι κύριοι σκοποί, τους οποίους πρέπει να επιδιώξει η εκπαίδευση: η φυσική ανάπτυξη του ατόμου και η κοινωνική πρόοδος (Walker, Soltis, 1997). Ο Α. Παπαϊωάννου (1977) αναφέρει ότι τα θεμέλια πάνω στα οποία πρέπει να στηριχτεί η εκπαίδευση για να πετύχει τους σκοπούς της είναι: η φυσική ανάπτυξη, η πνευματική ανάπτυξη και η

συναισθηματική ανάπτυξη (Παπαϊωάννου, 1997). Οι Taylor P., Richards C., (1979) επισημαίνουν την πολυπλοκότητα των σκοπών της εκπαίδευσης, σε σχέση με τις αρχές του αιώνα, που ήταν κυρίως γνωστικοί σκοποί και επικεντρωμένοι κυρίως στο γλωσσικό μάθημα. Σήμερα οι σκοποί είναι γνωστικοί, διανοητικοί, ηθικοί, κοινωνικοί, αισθητικοί, αναπτυξιακοί, και η λογοτεχνία και η γλώσσα έχουν σκοπό να βοηθήσουν στην επιτυχία όλων αυτών των σκοπών (Taylor, Richards, 1979).

Για να υλοποιηθούν αυτοί οι εκπαιδευτικοί σκοποί πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι ανάγκες της σύγχρονης κοινωνίας και η εκπαίδευση να αποβλέπει στην ολοκλήρωση της προσωπικότητας του ατόμου ως μέλους της κοινωνίας. Εύλογα όμως τίθεται το ερώτημα: πώς οι εκπαιδευτικοί θα ιεραρχήσουν σε προτεραιότητες όλους αυτούς τους εκπαιδευτικούς σκοπούς; Οι φιλοσοφίες της αγωγής αντιμετωπίζουν τις προτεραιότητες ανά κατεύθυνση. Η πλευρά της τεχνο-επιστημονικής κατεύθυνσης κάνει αναλύσεις των αξιών, των αναγκών και του ιστορικο-φιλοσοφικού πλαισίου μιας δεδομένης κουλτούρας για τον καθορισμό των σκοπών και των στόχων της εκπαίδευσης. Αντίθετα, η μη τεχνική κατεύθυνση υποστηρίζει ότι ο ίδιος ο μαθητής ξέρει και μπορεί να επιλέξει τις μαθησιακές εμπειρίες που θα συμβάλλουν στην ανάπτυξή του. Άρα οι σκοποί της αγωγής, όταν διατυπώνονται, θα πρέπει να προωθούν τον προσωπικό-αναπτυξιακό τομέα. Και ενώ παρατηρούμε ότι όλα τα φιλοσοφικά ρεύματα διαφωνούν για τον τύπο της εκπαίδευσης που θα είναι κατάλληλος για την ανατροφή ενός ολοκληρωμένου ανθρώπου, διαπιστώνουμε ότι συμφωνούν στο ότι: «Πρωταρχικός σκοπός της αγωγής πρέπει να είναι ο άνθρωπος, ο οποίος εξοπλισμένος με κριτική σκέψη να δράσει δημιουργικά και υπεύθυνα μέσα στο κοινωνικό σύνολο, ικανός για τον εαυτό του, το έθνος και την οικουμένη (Ξωχέλλης, 1983)».

Στο σημείο αυτό, λογικά εμφανίζεται στην εποχή μας και τίθεται προς συζήτηση ο ρόλος των τεχνολογικών μέσων και εργαλείων, δηλαδή της εκπαιδευτικής τεχνολογίας, ως βοηθητικού μηχανισμού για την υλοποίηση των παραπάνω στόχων. Προτού ξεκινήσουμε όμως την συζήτηση για το ρόλο της εκπαιδευτικής τεχνολογίας στην εφαρμογή των σύγχρονων μοντέλων μάθησης κρίνεται σκόπιμο να εξετάσουμε τον ορισμό της έννοιας αυτής.

2.2. Η Εφαρμογή των Διαδικασιών Τηλεκπαίδευσης

Στην εποχή μας, που η τεχνολογική ανάπτυξη γίνεται όλο και πιο ραγδαία, η τηλεεκπαίδευση αποτελεί πλέον μία από τις κυρίαρχες μορφές εκπαίδευσης. Η τηλεματική τεχνολογία διασφαλίζει τη διαδραστική επικοινωνία μεταξύ των εμπλεκόμενων στην εκπαιδευτική διαδικασία και καθιστά εφικτή τη μεταφορά διαφορετικών τύπων πληροφοριών (εικόνας, ήχου, υπερκειμένου), συμβάλλοντας έτσι στην απεξάρτηση της εκπαιδευτικής διαδικασίας από το χώρο, το χρόνο και το μονοδιάστατο τρόπο αναζήτησης, παρουσίασης και διακίνησης της πληροφορίας (Λιοναράκης 2001).

Η επικοινωνία μέσω υπολογιστών έχει πολλά πλεονεκτήματα. Τα κυριότερα πλεονεκτήματα είναι «η ανεξαρτησία της επικοινωνίας από την απόσταση και η ανεξαρτησία της από τον χρόνο» (Berge & Collins, 1993). Η ανεξαρτησία από την απόσταση επιτυγχάνεται με την δημιουργία των «εικονικών-δυναμικών χώρων συζήτησης». Αυτοί είναι νοητοί χώροι όπου συναντιούνται και συζητούν μεταξύ τους οι χρήστες του δικτύου ηλεκτρονικών υπολογιστών ανεξάρτητα από τον τόπο που βρίσκονται. Οποιοσδήποτε χρήστης μπορεί να μπει από μακριά στον εικονικό χώρο που γίνεται η συζήτηση και να επιλέγει ο ίδιος τον τόπο που θέλει χωρίς να είναι αναγκασμένος να πάει σε κάποιο πραγματικό χώρο για να συναντήσει τους συνομιλητές του. Δεν είναι απαραίτητο να εγκαταλείψει τον χώρο της δουλειάς του ή το σπίτι του για να παρακολουθήσει συζητήσεις ή σειρές μαθημάτων. Επίσης, εξουδετερώνεται και ο χρόνος που θα χρειαζόταν για να ταξιδέψει αν επρόκειτο να συναντήσει πραγματικά τα ίδια άτομα και συγχρόνως αποφεύγει τις ταλαιπωρίες ενός μεγάλου ταξιδιού (Berge & Collins,

1993). Η ανεξαρτησία από τον χρόνο επιτυγχάνεται καθώς τα συστήματα δικτύων υπολογιστών λειτουργούν χωρίς καμία απολύτως διακοπή 24 ώρες το εικοσιτετράωρο και είναι διαθέσιμα για χρήση. Οποιαδήποτε διακοπή υπάρξει είναι τυχαία και οφείλεται μόνο σε τεχνικά προβλήματα. Αυτό δίνει τη δυνατότητα στους χρήστες να κάνουν τη δουλειά τους οποιαδήποτε ώρα τους επιτρέπει το προσωπικό τους χρονοδιάγραμμα (Berge & Collins, 1993).

Για να προσδιορίσουμε καλύτερα την έννοια της τηλεεκπαίδευσης έχουν καθοριστεί τρεις διαφορετικές μορφές (Μπαλαούρας, 2002):

1. Η τηλεεκπαίδευση σε εξατομικευμένο ρυθμό (self-paced training). Σε αυτή την περίπτωση προσφέρονται στον εκπαιδευόμενο συνδυασμός εκπαιδευτικών υλικών (βιβλία, αναφορές στο δίκτυο, μαγνητοσκοπημένα μαθήματα, σημειώσεις, προγράμματα εκμάθησης βασισμένα σε υπολογιστή κτλ), συνήθως χωρισμένα σε ενότητες (μαθήματα), τα οποία ο εκπαιδευόμενος διαχειρίζεται με το δικό του ρυθμό, αποφασίζει δηλαδή ο ίδιος πότε και που θα τα χρησιμοποιήσει. Στην περίπτωση αυτή δεν υπάρχει σημαντική επικοινωνία με τον διδάσκοντα ή με άλλους εκπαιδευόμενους.
2. Η ασύγχρονη τηλεεκπαίδευση (asynchronous e-learning). Η περίπτωση αυτή μοιάζει αρκετά με την προηγούμενη. Παρέχεται στους συμμετέχοντες η δυνατότητα να εργαστούν με το υλικό προς διδασκαλία οπουδήποτε και οποτεδήποτε έχοντας όμως παράλληλα δυνατότητα ασύγχρονης επικοινωνίας με τους υπόλοιπους συμμετέχοντες και με τον εκπαιδευτή. Το υλικό διδασκαλίας δεν είναι απαραίτητο να έχει δοθεί όλο από την έναρξη του μαθήματος αλλά μπορεί να προσφέρεται στους εκπαιδευόμενους σταδιακά. Ο ρυθμός μελέτης και εργασιών καθορίζεται από τον εκπαιδευτή σε συνεργασία πάντα με τους εκπαιδευόμενους.
3. Η σύγχρονη τηλεεκπαίδευση (synchronous e-learning). Σε αυτή την περίπτωση το μάθημα γίνεται κανονικά, αλλά οι εκπαιδευόμενοι και ο διδάσκων καθηγητής μπορούν να βρίσκονται σε διαφορετικό τόπο ο καθένας και χρησιμοποιώντας τεχνολογίες τηλεδιάσκεψης να βρίσκονται όλοι σε μία εικονική αίθουσα διδασκαλίας. Η διεξαγωγή του μαθήματος γίνεται με τέτοιο τρόπο, ώστε να προσφέρει τις ίδιες ή και παραπάνω δυνατότητες με αυτές που προσφέρονται σε μία παραδοσιακή αίθουσα. Για να είναι εφικτή η πραγματοποίηση μαθήματος μέσω σύγχρονης τηλεεκπαίδευσης, θα πρέπει φυσικά η εικονική αίθουσα να διαμορφωθεί έτσι, ώστε να παρέχει και όλες τις τεχνικές δυνατότητες, που προσφέρει μία κανονική αίθουσα.

Μέσω της τηλεεκπαίδευσης πλέον παύει να ισχύει το μέχρι τώρα «δασκαλοκεντρικό» πρότυπο, ενώ τη θέση του παίρνει το «μαθητοκεντρικό». Η "δασκαλοκεντρική" κλασσική διδασκαλία επικεντρώνονταν στις ανάγκες του διδάσκοντα και οι εκπαιδευόμενοι ήταν υποχρεωμένοι να προσαρμοστούν σε αυτές. Αντίθετα, οι σύγχρονες μορφές εξ αποστάσεως εκπαίδευσης επιχειρούν να φέρουν τον εκπαιδευόμενο στο κέντρο της μαθησιακής διαδικασίας (Μπαλαούρας, 2002). Η ικανοποίηση των μαθητών άλλωστε, σύμφωνα με την παιδαγωγική έρευνα (Ματσαγγούρας, 2000), είναι ένας από τους σημαντικότερους παράγοντες της αποτελεσματικότητας της διδασκαλίας, αφού καθορίζει σε μεγάλο βαθμό το περιεχόμενο της μάθησης, τον τρόπο μάθησης και την συμπεριφορά των μαθητών. Εξαρτάται τόσο από υποκειμενικούς παράγοντες (ατομικά χαρακτηριστικά, βαθμός ενδιαφέροντος που παρουσιάζει για τον μαθητή το διδακτικό αντικείμενο ή το συμβάν) όσο και από παράγοντες της διδασκαλίας, όπως είναι η μεθοδολογική οργάνωση της διδασκαλίας, οι διδακτικές τεχνικές (παρώθηση, συμμετοχή, ενεργοποίηση των μαθητών κλπ), η επικοινωνία διδάσκοντα-μαθητών (ερωτήσεις-απαντήσεις, χρόνος μαθητικής συμμετοχής) και τέλος τα χαρακτηριστικά της τεχνολογίας. Η ποιοτική στάθμη της παρεχόμενης εκπαίδευσης από απόσταση βασίζεται απόλυτα στο σχεδιασμό και στην ποιότητα του εκπαιδευτικού υλικού,

καθώς και στην αρτιότητα και ποιότητα της επικοινωνίας (με την ευρεία έννοια) μεταξύ του σπουδαστή από τη μια μεριά και του καθηγητή του και του εκπαιδευτικού οργανισμού από την άλλη, που άλλωστε είναι οι κύριοι παράγοντες της παρούσας μορφωτικής σχέσης σ' αυτή την ιδιότυπη μορφή της εκπαίδευσης.

2.3. Εστιάζοντας στη Διδακτική

Είναι γνωστό ότι ο άνθρωπος, αν και προικισμένος με πνευματικές δυνάμεις (Πελεgrίνης, 2009), γεννιέται ανίσχυρος και αδαής. Στην διάρκεια της σύντομης ζωής του φέρει το χρέος και την ευθύνη να φτάσει το επίπεδο πολιτισμού της εποχής του τουλάχιστον, κι αν έχει εξαιρετικές ικανότητες, ψυχικό σθένος και ευνοϊκές συγκυρίες να το ξεπεράσει κάνοντας ένα βήμα μπροστά. Ως συνδετικός κρίκος, φέρει αυτό το χρέος απέναντι στις προηγούμενες γενεές, στην δική του τη γενιά και την επόμενη, στην οποία καλείται να παραδώσει την σκυτάλη του πολιτισμού κάνοντας κατά το δυνατόν μια θετική αποτίμηση της δικής του συμβολής. Συνυφαίνεται και χτίζεται έτσι, διαρκώς εξελισσόμενος, ο πολιτισμός, άξιος θαυμασμού, κτήμα πανανθρώπινο. Προϊόντος του χρόνου, για κάθε νεότερη γενιά μεγαλώνει όλο και περισσότερο η απόσταση που αυτή θα πρέπει να διανύσει για την κατάκτηση της προϋπάρχουσας γνώσης, αφού πάντα ξεκινά απ' το μηδέν. Αυτό άλλωστε είναι και το νόημα που με τόση σοφία συνοψίζει ο Ιπποκράτης στην φράση: «ο βίος βραχύς, η τέχνη μακρά...».

Αναμφισβήτητα, στην μετάδοση της «τέχνης», κατά τον όρο του Ιπποκράτη, στην κάθε γενιά συμβάλλουν αποφασιστικά οι δάσκαλοι, (δάσκαλοι με την ευρεία έννοια, όχι μόνον επαγγελματίες εκπαιδευτικοί). Αν η «τέχνη», δηλαδή η επιστήμη, η τέχνη, η τεχνοτροπία, ο πολιτισμός, η γνώση, μπορούσε να μεταδοθεί από την μια γενιά στην άλλη αυτομάτως, με το DNA για παράδειγμα, τα πράγματα θα ήταν σίγουρα πιο εύκολα και ο ρόλος του δασκάλου πολύ περιορισμένος ή περιττός. Για τον λόγο αυτό λοιπόν, για την ποιοτική μεταβολή και για την προστιθέμενη αξία που αποκτά η ανθρώπινη ζωή δια της γνώσης με την συμβολή των δασκάλων, ως ένδειξη ευγνωμοσύνης, λέγεται ότι «στους γονείς χρωστάμε το ζην και στους δασκάλους το ευ ζην».

Η διδασκαλία, με βασική της αρχή την μεταδοτικότητα, θεωρείται και είναι όχι μόνο τέχνη, αλλά και επιστήμη (Δανασσής-Αφεντάκης, 1996). Το τόσο σοβαρό θέμα της μετάδοσης της γνώσης δεν μπορεί να αντιμετωπίζεται με τρόπο απλώς εμπειρικό και τυχαίο, οφειλόμενο μόνο στην ύπαρξη ή την έλλειψη ταλέντου. Επιπλέον, το γεγονός ότι η διδασκαλία απαιτεί μια αμφίδρομη σχέση δασκάλου-μαθητή την καθιστά αυτομάτως μια δύσκολη και πολύπλοκη διαδικασία, που απαιτεί επιστημονική έρευνα. Οι εμπειριστατωμένες μελέτες και τα πειράματα, οι παρατηρήσεις και οι έρευνες, σε συνάφεια με την επιστήμη της ψυχολογίας, θέτουν κατευθυντήριες γραμμές για το έργο των εκπαιδευτικών (Παρασκευόπουλος, 1985) . Η Διδακτική επομένως είναι η επιστήμη -ή κατ' άλλους ο κλάδος της Παιδαγωγικής Επιστήμης- που ασχολείται με τα προβλήματα της διδασκαλίας α) γενικά, και τότε ονομάζεται Γενική Διδακτική και β) ειδικά, ξεχωριστά δηλαδή για το κάθε μάθημα, και τότε καλείται Ειδική Διδακτική. Αναλυτικότερα:

α) Με απώτερο στόχο τη μάθηση, η διδακτική διαδικασία, για να κριθεί επιτυχής, απαιτεί την σύγκλιση τριών βασικών συντελεστών -διαβαθμιζόμενης βαρύτητας-, του δασκάλου, του/των μαθητή/ών και των συνθηκών. Ο δάσκαλος καταρχήν φέρει το μεγαλύτερο μέρος της ευθύνης, διότι είναι ενήλικος και έχει αναλάβει το συγκεκριμένο κοινωνικό ρόλο από επιλογή. Πρέπει να είναι από τους ανθρώπους εκείνους, τους δοτικούς, που αντλούν περισσότερη χαρά όταν δίνουν και που έχουν, για να δώσουν. Η υπομονή και η ειλικρινής αγάπη πρέπει να είναι στοιχείο του χαρακτήρα τους, το οποίο υπάρχει πολύ πριν από την απόκτηση του πτυχίου τους, γι' αυτό και αναφέρεται πρώτο.

Επίσης, η επάρκεια γνώσεων, αλλά και η συνεχής επαφή και ενασχόληση με το διδασκόμενο μάθημα είναι εκ των ουκ άνευ. Μεταξύ των βασικών αρετών του δασκάλου είναι η αναζήτηση και εξεύρεση κατάλληλων τρόπων εκμάθησης -συχνά εξατομικευμένης- με την παράλληλη ενεργοποίηση του ενδιαφέροντος των μαθητών και τη δημιουργία κινήτρων. Ο καθοδηγητικός του ρόλος είναι σημαντικό να προάγει την αυτενέργεια του μαθητή (Δανασσής-Αφεντάκης, 1996·Φράγκου, 1993). Η διδακτική στην εξιδανικευμένη της μορφή, ως υπέρτατη κοινωνική προσφορά, είναι λειτούργημα και αφορμή δυνατών συγκινήσεων, αξία ανεκτίμητη (Τσαούσης, 1999).

Στο επίκεντρο της Γενικής Διδακτικής και των προβλημάτων που αυτή εξετάζει, βρίσκεται ο μαθητής, που φέρει μικρότερο μερίδιο ευθύνης από τον δάσκαλο, γιατί λόγω του νεαρού της ηλικίας έχει κάποια ελαφρυντικά (Δανασσής-Αφεντάκης, 1996) (προφανώς εδώ γίνεται λόγος για την πλειοψηφία των μαθητευομένων που είναι παιδιά και έφηβοι). Για τον μαθητή πρωταρχικά -και κατ' επέκταση για την κοινωνία- η μάθηση είναι ελπίδα και επένδυση για το μέλλον · είναι σκοπός ζωής, στοίχημα, που κερδίζεται ή χάνεται, και ένα είδος κατάκτησης · είναι η ειδοποιός διαφορά στο θέμα επιπέδου και ποιότητας ζωής. Η μάθηση είναι μια πολύ σοβαρή υπόθεση, καθοριστικής σημασίας, που όμως ο άνθρωπος καλείται να διαπραγματευτεί, όταν κατά κανόνα δεν έχει διαμορφώσει ακόμα ώριμη σκέψη. Πέρα από την αντιληπτική ικανότητα, βασικότατος παράγοντας στην πορεία προς τη γνώση είναι το ενδιαφέρον και η εργατικότητα του μαθητή, στα πλαίσια μιας σοβαρής και πειθαρχημένης συμπεριφοράς.

β) Διερεύνηση απαιτεί και το θέμα της διδακτικής κάθε μαθήματος. Το κάθε μάθημα έχει τους δικούς του επιμέρους στόχους, την ιδιαίτερη φύση του, τα δικά του χαρακτηριστικά, το δικό του βαθμό δυσκολίας και ελκυστικότητας, ως εκ τούτου σχετίζεται με αντίστοιχες νοητικές ή κινητικές λειτουργίες και δεξιότητες του ατόμου, διότι καλλιεργεί τα αντίστοιχα τμήματα του εγκεφάλου. Γίνεται κατανοητό ότι η ενασχόληση με πλήθος μαθημάτων επιφέρει καλλιέργεια σε πολλά τμήματα του εγκεφάλου και δρα πολλαπλασιαστικά (Παρασκευόπουλος, 1985). Γι' αυτό, όσο πιο καλλιεργημένο είναι ένα μυαλό, τόσο πιο δεκτικό γίνεται στη νέα γνώση. Μια υποθετική ενασχόληση με ένα μάθημα μόνο, δεν θα οδηγούσε απλά στη μονομέρεια, φαινόμενο αρνητικό, αλλά στην υποβάθμιση των λειτουργιών του εγκεφάλου συνολικά, αφού αυτά δια των νευρώνων συνεργάζονται μεταξύ τους (Νεώτερον Εγκυκλοπαιδικόν Λεξικόν 'Ηλίου', Τόμος ΙΔ). Το γεγονός αυτό όχι μόνο δικαιολογεί το πλήθος των μαθημάτων που ορίζει το επίσημο σχολείο για την υποχρεωτική εκπαίδευση, αλλά παράλληλα αποδεικνύει πόσο λανθασμένος από μέρους των μαθητών -και όχι μόνο- είναι ο διαχωρισμός των μαθημάτων σε πρωτεύοντα και δευτερεύοντα, με παράλληλη κατάταξη αυτών σε χρήσιμα και άχρηστα αντίστοιχα.

Εκτός από την ευρύτητα που αποκτά η σκέψη από το πλήθος των διαφορετικών μαθημάτων, είναι απαραίτητη και η κλιμακωτή δόμηση, το «χτίσιμο» της γνώσης κάθε μαθήματος, για να είναι πιο αποδοτική η διδασκαλία του κάθε συγκεκριμένου μαθήματος (Φλουρής, 2003). Με άλλα λόγια, η διδασκαλία για κάθε μάθημα οδεύει από το πιο εύκολο και απλό στο πιο δύσκολο και σύνθετο, βάσει απλής λογικής. Όταν όμως δημιουργούνται απορίες, που μένουν αναπάντητες, και κενά, ενώ η διδακτέα ύλη προχωράει ακάθεκτη, τότε τα κενά γίνονται χάσματα απροσπέλαστα, δυσθεώρητα, μέχρι και χαοτικά. Η διδασκαλία κεφαλαίων, όταν άλλα προαπαιτούμενα κεφάλαια θεωρούνται γνωστά ενώ είναι άγνωστα, είναι χαμένος κόπος και χρόνος. Αναποτελεσματική -και γι' αυτό απορριπτέα- είναι η «λύση» της αποστήθισης χωρίς εμπέδωση και ανάπτυξη κριτικής σκέψης. Η μόνη λύση σ' αυτή την περίπτωση είναι η διδασκαλία του μαθήματος από το σημείο που ο μαθητής πραγματικά βρίσκεται. Αν γίνεται λόγος για μαθητή ή μαθητές που βρίσκονται μέσα σε τάξη, η δυσκολία για τον δάσκαλο είναι μεγαλύτερη, διότι πρέπει να δημιουργηθούν διδακτικοί ρυθμοί διαφορετικών ταχυτήτων, κατά τα πρότυπα της εξατομικευμένης διδασκαλίας. Βασικό, τέλος, και ουσιαστικό μέλημα της Ειδικής Διδακτικής για κάθε μάθημα είναι η σύνδεσή του με την πραγματική ζωή.

2.4. Το Πρόγραμμα “My name is Teacher”

Η αρχική ιδέα προέκυψε το 2012 από τον Φώτη Παντόπουλο, εκπαιδευτικό-επικοινωνιολόγο-Υποψήφιο Διδάκτορα του Τμήματος, με 25ετή -τότε- ενεργό διδακτική παρουσία στη Β'βάθμια εκπαίδευση και συγκεκριμένα στην προετοιμασία υποψηφίων Πανελλαδικών εξετάσεων. Αρχικό πεδίο προβληματισμού αποτέλεσαν τρία φιλολογικά μαθήματα (Έκθεση, Λογοτεχνία, Ιστορία) και το μοντέλο επιχειρήθηκε να υλοποιηθεί με τη συμβολή μιας μικρής ομάδας εθελοντικά συνεργαζομένων εκπαιδευτικών κινούμενων από πλήρη προσήλωση στο εκπαιδευτικό λειτούργημα, με τη χρήση ελεύθερων ηλεκτρονικών εργαλείων (μέσα κοινωνικής δικτύωσης) και με γνώσεις πληροφορικής πάνω από το επίπεδο του μέσου συνήθους χρήστη.

Η εμπειρία από τον εκπαιδευτικό χώρο ήταν ιδιαίτερα βοηθητική στο να αντιληφθούμε τις διδακτικές ανάγκες, ακριβώς επειδή υπήρχε πληθώρα παραδειγμάτων και δεδομένων μετά από πολλές ώρες διδασκαλίας σε ακροατήρια διαφορετικών επιπέδων, αναγκών και επιδιώξεων. Κάποια από τα μέλη της αρχικής ομάδας είχαν ήδη μια δεκαετία πριν «υλοποιήσει» μοντέλο άμεσης τηλεφωνικής υποστήριξης των μαθητών. Επίσης, είχε αξιοποιηθεί ιδιαίτερα η διαδικτυακή επικοινωνία, δεδομένου ότι το διαδίκτυο γινόταν πλέον περισσότερο προσιτό με τη μείωση του κόστους των γραμμών υψηλής ταχύτητας. Τα διαδικτυακά εργαλεία ήταν φυσικά το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο, αλλά και πλατφόρμες κοινωνικής δικτύωσης, όπως το MSN παλαιότερα και ακολούθως εκτεταμένα το Facebook, λόγω της δεδηλωμένης προτίμησης των μαθητών προς τα μέσα αυτά.

Την τελευταία τριετία αποφασίσαμε να υιοθετήσουμε και τη διδασκαλία με video. Αναπτύξαμε επίσης το έργο και σε περιβάλλον mobile app. Από την 7/10/2014 το έργο τελεί υπό την αιγίδα του Τμήματος Πληροφορικής Πανεπιστημίου Θεσσαλίας. Από τον Οκτώβριο 2014 το Πρόγραμμα εφαρμόζεται πιλοτικά στο Τμήμα Πληροφορικής του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας για τη διδασκαλία πανεπιστημιακών μαθημάτων. Ασχολούμαστε με την εξέλιξη ηλεκτρονικών περιβαλλόντων εκπαίδευσης με έμφαση στη διδακτική. Η διαδικασία (μοντελοποίηση) παράδοσης και ασκήσεων του μαθήματος ολοκληρώνεται σε εβδομαδιαίο κύκλο. Το καλοκαίρι 2015 το Τμήμα διοργάνωσε τρεις (3) επιμορφωτικές ημερίδες Διδακτικής του μαθήματος της Έκθεσης για φιλολόγους σε Αθήνα και Λαμία, τις οποίες οι συμμετέχοντες παρακολούθησαν δωρεάν, με στόχο την παρουσίαση του έργου του Εργαστηρίου. Διοργανώνουμε επίσης σεμινάρια κατάρτισης εκπαιδευτικών στη διδακτική και τις νέες τεχνολογίες.

3. Συμπεράσματα

Όσα αναφέρθηκαν ήταν απαραίτητη προϋπόθεση για την κατανόηση της φύσης και της τεχνογνωσίας του έργου. Δικλείδα για την επιτυχή εφαρμογή του έργου σε κάθε πεδίο είναι αναντίρρητα η υψηλή κατάρτιση και διδακτική εμπειρία των σχεδιαστών/οργανωτών, αλλά και των εκπαιδευτών στο εκάστοτε γνωστικό αντικείμενο. Τα αποτελέσματα που περιγράψαμε υλοποιήθηκαν με εργαλεία που διατίθενται ελεύθερα στο διαδίκτυο για κάθε μέσο χρήστη και τις ποικίλες ανάγκες του. Άρα, αυτονότητα θέτουν κάποιους περιορισμούς στους ειδικότερους στόχους και το ρόλο ενός τέτοιου έργου.

Η πλήρης και ομαλή εξυπηρέτηση των στόχων του έργου απαιτεί την απασχόληση σε αυτό εύλογου αριθμού ειδικευμένων ατόμων, τα οποία φυσικά χρειάζονται και σχετική εκπαίδευση. Αυτονόητα προκύπτουν (επίσης) και (αμειβόμενες) εργατοώρες απασχόλησης, άρα και δεδομένα κόστη. Οι παράγοντες αυτοί -σε συνάρτηση με την προφανή πλέον (λόγω

αναμφισβήτητου οφέλους) σκοπιμότητα υλοποίησης ενός τέτοιου project- επιβάλλουν τον πλήρη επαναπροσδιορισμό της «εργαλειακής» του φιλοσοφίας, προκειμένου να αποτελέσει ένα ολοκληρωμένο εργαλείο εκπαίδευσης από απόσταση για κάθε γνωστικό πεδίο και κάθε ενδιαφερόμενο. Άρα, αναφερόμαστε στην ανάγκη δημιουργίας μιας εξελιγμένης (επαγγελματικών προδιαγραφών) custom made πλατφόρμας τηλεεκπαίδευσης με ασύγχρονο αλλά και άμεσο (real time) χαρακτήρα, επί της οποίας θα υλοποιήσουμε το έργο και θα αξιοποιήσουμε την πολύτιμη εμπειρία/τεχνογνωσία που έχει συσσωρευθεί.

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

- Βαγιάνος Δ., Γρηγορόπουλος Ε., Τσινάκος Α. (2014). «Πλατφόρμες Ασύγχρονης Τηλεκπαίδευσης, Εισαγωγή - Χαρακτηριστικά - Σύγκριση», Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Τμήμα Πανελλήνιου Σχολικού Δικτύου, Διαθέσιμο στον ιστότοπο (ανακτήθηκε 23/8/2016):
http://axis.teikav.edu.gr/pake/Enotita_0.1_Ergasies/Geniko_Meros/VLE_review.pdf
- Δανασσής-Αφεντάκης, Αντ. Κ. (1996). *Παιδαγωγική Ψυχολογία – Μάθηση και Ανάπτυξη*, τ. Α', Γ' έκδοση, Αθήνα.
- Κασσελίδης, Α. & Πολίτης, Δ. (2016). *Συνδυασμός των εργαλείων της σύγχρονης και ασύγχρονης τηλεδιάσκεψης στα μαθησιακά δίκτυα*. Διαθέσιμο στον ιστότοπο (ανακτήθηκε 10/8/2016): <http://www.etpe.gr/custom/pdf/etpe1205.pdf>
- Λιοναράκης, Α. (2001). *Ανοικτή και εξ αποστάσεως πολυμορφική εκπαίδευση: Προβληματισμοί για μία ποιοτική προσέγγιση σχεδιασμού διδακτικού υλικού*. Στο Λιοναράκης, Α. (επιμ.) *Απόψεις και Προβληματισμοί για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση* (σσ. 34-37). Αθήνα: Προπομπός.
- Ματσαγγούρας, Η. Γ. (2000). *Ομαδοσυνεργατική διδασκαλία και μάθηση: Θεωρία και πράξη της διδασκαλίας*. Αθήνα: Γρηγόρης.
- Μπαλαούρας, Π. (2002). *Σύγχρονη Τηλεκπαίδευση: Αξιολόγηση της πορείας εισαγωγής της στην τριτοβάθμια εκπαίδευση*.
- Μπάλλας Χρήστος. *Η Πληροφορική στην εκπαίδευση, στην ψυχαγωγία και στον πολιτισμό*. Διαθέσιμο στον ιστότοπο (ανακτήθηκε 12/8/2016): <http://slideplayer.gr/slide/2450426>
- Νεώτερον Εγκυκλοπαιδικόν Λεξικόν 'Ηλίου', έκδοσις της εγκυκλοπαιδικής επιθεωρήσεως 'Ήλιος', Τόμος ΙΔ, Αθήναι.
- Ξωχέλλης, Π. (1983). *Θεμελιώδη προβλήματα της Παιδαγωγικής Επιστήμης*. Θεσσαλονίκη: Κυριακίδη.
- Παπαϊωάννου, Α. (1977). *Σκοποί και στόχοι της παιδείας*, Κύπρος.
- Παρασκευόπουλος, Ι. Ν. (1985). *Εξελικτική Ψυχολογία – προγεννητική περίοδος*, τόμος 1, Αθήνα.
- Πελεγρίνης, Θ. (2009). *Λεξικό της Φιλοσοφίας*, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα.
- Τσαούσης, Δ.Γ. (1999.) *Η Κοινωνία του Ανθρώπου*, Βιβλιοθήκη κοινωνικής επιστήμης και κοινωνικής πολιτικής. Αθήνα: Gutenberg.
- Φλουρής, Γ. Σ. (2003). *Η αρχιτεκτονική της διδασκαλίας και η διαδικασία της μάθησης*, έκδοση 5^η. Αθήνα: Γρηγόρη.
- Φράγκου, Χρ. (1983). *Παιδαγωγικές έρευνες και εφαρμογές*. Θεσσαλονίκη: University Studio Press.

- Algarni, A. D. (2014). *Video Conferencing Technology for Distance Learning in Saudi Arabia: Current Problems, Feasible Solutions and Developing an Innovative Interactive Communication System based on Internet and wi_ Technology for Communication Enhancement*, Durham theses, Durham University. Available at Durham E-Theses Online: <http://etheses.dur.ac.uk/10840/>
- Berge, Z. & Collins, M. (1993). Computer Conference and online education. *The Arachnet Electronic Journal on Virtual Culture*.
- Castillo-Merino D., & Serradell-López E. (2013). *An analysis of the determinants of students' performance in e-learning*. Available online 21 July 2013
- Falloon, G. (2012). Inside the virtual classroom: Student perspectives on affordances and limitation. *Journal of Open, Flexible and Distance Learning*, 16(1)
- Jiang, X. (2014). *The Effectiveness of M-learning in the Form of Smart Phones in English Grammar Teaching*. Ningbo Dahongying University, Ningbo, China
- LoBasso, L. M. (2013). *An Investigation Into the Training of Instructors of Online Graduate Education Courses at Institutions of Higher Education*. Indiana University of Pennsylvania.
- Parker, M. L. (2014). *Role & Constructivist Competencies Of An Online Instructor: Elements Of An Online Course*. "Wayne State University Dissertations. Paper 912.
- Taylor P. & Richards C. (1979). *An introduction to curriculum studies*, New York: Humanities Press.
- Walker F. Decker & Jonas F. Soltis (1997). *Curriculum and Aims*, εκδόσεις Teachers College, New York.